

V prejšnji in v tej knjigi je o tem obsežnem in pomembnem gospodarskem področju zbrana toliko sistematičnega gradiva in toliko dognanj, kot doslej nikjer drugod v tako širokem obsegu. Vse to bo omogočalo nadaljnje študije in približanje bolj dokončnim spoznanjem tudi na tem tako raznovrstnem in večkrat zapletenem področju ljudske omike. Kako obsežna in bogata je vsebina knjige, dokazujejo tudi besedni registri na njenem koncu (slovenskih besed je za dve strani), ki obenem s stvarnim registrom omogočajo primerjalni študij vseh v knjigi obravnavanih predmetov, oblik, področij itd. Vse to pa seve dopolnjuje tudi seznam slovstva pri vsaki razpravi, kar je vrednost zase.

Vilko Novak

Műveltség és hagyomány.

Studia ethnologica Hungariae et Centralis ac Orientalis Europae. Urejuje Bela Gunda s sodelovanjem J. Szabadfalviya in Z. Ujváryja. IX. Debrecen, 1967. X. Debrecen, 1968.

O tem zborniku, ki je poleg izdaj naše stroke v Budimpešti edina madžarska stalna publikacija zunaj glavnega mesta, smo že poročali ob njegovem začetku. Zdaj je že dosegel prvo desetletje in dokazal svoj smisel ter se lepo uveljavil (glej tudi poročilo v tem letniku SE o XI .letniku!). Ker sega tudi v nemadžarska območja in prinaša v tujih jezikihs vsaj nadrobno kazalo k večjim razpravam uali njih posnetek, zasluži ter omogoča zanimanje pri strokovnjakih sosednih narodov.

Nekateri letniki prinašajo po več razprav in študij, nekateri pa vsebujejo eno samo obsežnejšo razpravo. Tako objavlja v IX. zvezku Nándor I k v a i monografijo Poljedelstvo v srednjem delu zemlénskega pogorja. To je le eno od mnogih del, ki so jih objavili kot plod sestavnega etnološkega raziskavanja v tem severnovzhodnem pogorju Madžarske od 1956—1966. Njihov seznam objavlja urednik B. Gunda na začetku zvezka. To veliko delo je gmotno podprla Madž. akademija znanosti. Pričujoča razprava je nastala ob raziskavanju v 22 vaseh in prikazuje stanje v prvi polovici tega stoletja, v uvodu pa sega nazaj do nastanka teh vasi, kolikor je za umevanje potrebno.

Avtor si je tudi prizadeval, napredovati metodološko v dosedanjih ne majhnih raziskavanjih tega področja kulture na Madžarskem. Ni sledil predhodnikom ki so opisovali ali le posamezne dejavnosti v poljedelstvu ali pa sledili delu po letnih časih. Prilagodil je etnološkim vidikom raziskovalno metodo agrarne znanosti in obdelal poljedelstvo kot celoto. Zato prinaša njegovo delo zelo koristna dognanja tako npr. glede spremembe orodja, o organizaciji dela itd. Nadrobni nemški povzetek omogoča uporabo teh dognanj tudi pri nas.

Deseti letnik zbornika Omika in izročilo vsebuje spise mnogih avtorjev. Mil. S. Filipović pše o Madžarih v severnobosanskem in severnosrbskem ljudskem izročilu; Thor Heyerdahl o prazgodovinski kulturi Velikonočnega otoka. Domači avtorji obravnavajo

madžarska vprašanja, razen urednika B. Gunda, ki objavlja spis o začetkih rastlinogojstva pri severnoameriških Indijancih, kjer je leto dni raziskaval.

Med ostalimi razpravami obravnavajo kar štiri razne teme iz živinoreje.

Vilko Novak

Ujváry Zoltán:

Az agrárkultusz kutatása a magyar és az európai folklórban

= Műveltség és hagyomány XI.) Debrecen, 1969, Str. 285

Kot XI. zvezek zbornika etnološkega inštituta na univerzi v Debrecenu (s podnaslovom: *Studia ethnologica Hungariae et centralis ac orientalis Europae*), ki mu je avtor sourednik, je Ujváry objavil delo z naslovom Raziskovanje agrarnega kulta v evropski in madžarski folkloristiki. Avtor je napisal doslej že vrsto razprav s tega območja, tako da se mu je pričujoče delo razvilo v dolgotrajnem nadrobnejšem študiju. Seznam uporabljenega slovnstva na 30 straneh priča, kako na široko in temeljito je zajel ta vprašanja. Nemški povzetek pa omogoča vpogled v glavno vsebino knjige.

U. je ob dolgoletnem zbiranju in sistemiziranju gradiva o madžarskem poljedelskem življenju in kultu ter njega primerjavi z evropskim gradivom reševal tudi teoretična, metodološka vprašanja. Pri tem je spoznal, da domače snovi ni moč razložiti, dokler niso pojasnjena teoretična vprašanja na podlagi dosedanjega raziskovanja tega področja v Evropi. Zato ima avtor to delo za prvi zvezek svoje bodoče sinteze o madžarskih poljedelskih šegah in »obredov«. Ker podobnega dela o razvoju teh vprašanj v Evropi ni v kakem bolj dostopnem jeziku, je velika škoda, da bo Ujváryjeva knjiga ostala večini etnologov neumljiva. Vendar brez poznavanja njegovega dela nihče ne bo mogel več uspešno raziskovati tega področja. Potem ko je pregledno prikazal razvoj preiskovanja teh vprašanj pri Madžarih in glavne teoretične dosežke v Evropi, je označil pomen »vélikega prednika« v tem delu — Wilhelma Mannhardta. Nadrobnejšemu razboru »ekstremističnih ocen« njegove teorije je namenil naslednje poglavje. Posebej raziskuje »antične bogove in kulte v novodobnih agrarnih obredih«, rodovitnostno čaranje, žetvene šege in žitne duhove v Frazerjevi teoriji, Dema-božanstva, teorijo transpozicije vegetacijske moči, metodo raziskovanja delovnega mita, žrtve v agrarnem kultu, zvezo šemskih iger in šeg z agrarnim kultom — tu upošteva tudi naše šege —; terio- in antropomorfna bajna bitja, vrsto vprašanj o adaptaciji, difuziji, sprejemah in migraciji v poljedelskih šegah in drugih izročilih.

V predzadnjem poglavju o madžarskih poljedelskih obredih in evropskem agrarnem kultu podaja pregled dognanj o najstarejšem poljedelstvu pri Madžarih, v katerem išče sledove najstarejšega poljedelskega kulta v dobi pred 10. stoletjem. Od 11. stol. dalje, ko je bilo madžarsko poljedelstvo pod različnimi vplivi, so sledovi in prvine tega kulta bolj jasni, saj so prihajali od različnih strani k Madžarom. Nadrobneje raziskuje šege s setvenim krumom, z jajcem ob setvi ter puščanje klasja na njivi kot primere nadaljnjega takega raziskovanja na tem področju, pri čemer je avtor obilno uporabil ostalo evropsko slovnstvo in tako pokazal na zveze madžarskih šeg ter varovanj s sorodnimi evropskimi šegami.